

СТАЛІСТЬ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ, ЯК СОЦІАЛЬНА МЕТА ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ

Цегельська М.С.

(науковий керівник к.е.н., доцент Петренко О.Я.)

Харківський національний аграрний університет

ім. В.В. Докучаєва

Земельні відносини, як і весь економічний лад суспільства, історично трансформуються разом із зміною продуктивних сил. Трансформація земельних відносин в аграрній сфері до ринкових умов не може відбуватись без забезпечення та розвитку сталого землекористування. В свою чергу, стале землекористування – це таке використання земель, при якому зберігаються оптимальні параметри екологічних та соціально-економічних функцій земельної ділянки. Забезпечення розвитку сталого землекористування передбачає: зменшення розораності; науково обґрунтоване співвідношення сільськогосподарських угідь, посівів; дотримання сівозмін; збільшення внесення мінеральних добрив; екологізація (збільшення частки органічних сертифікованих сільськогосподарських угідь) [1].

Організація сталого землекористування полягає в розробленні таких моделей системи землеволодінь і землекористувань, які б забезпечили економічно ефективно та економічно безпечно використання землі людиною і забезпечення її потреб у майбутньому. Ці потреби різноманітні: починаючи від продуктів харчування і закінчуючи місцем проживання, від територій, де може жити і виживати людина, до територій для збереження рослинного і тваринного світу [2].

Першочергове завдання землевпорядного проектування - визначити, який вид діяльності, де і коли має застосовуватися. Наявність кількох потенційних

користувачів і користувань є основною причиною необхідності досягти оптимального використання землі. Багато країн світу мають обґрунтовану державну політику, програми і плани землекористування. Згідно з такою політикою і програмами майбутні землекористування згруповані й розміщені на певних територіях відповідно до типів землекористування. Беруть до уваги і такі умови, як інтенсивність певного типу землекористування (сільське господарство) або розміри і типи забудов (нові міста, індустріальні території, інфраструктура).

У минулому проекти землеустрою розглядалися переважно як плани поліпшення ведення господарства, де основними аспектами було покращення експлуатації ґрунтів та водних ресурсів. Пізніше проекти землеустрою почали містити такі елементи, як розширення землекористування, обмін ділянками між фермерами для об'єднання розкиданих земельних ділянок і поліпшення форм і розміру полів. Нині, крім поліпшення умов сільського господарства, постають інші важливі проблеми, зокрема охорона ландшафтів і природи. Плани перерозміщення земель передбачають також використання земель для рекреації і туризму. Замість запровадженого в широкий вжиток терміну «багатофункціональне й інтегроване землекористування», дедалі частіше застосовують інший термін — «стале землекористування».

Науково обґрунтована стратегія просторового розвитку є важливою частиною організації сталого землекористування в межах сталого розвитку, що враховує, зокрема, необхідність зменшення рівня викидів діоксиду вуглецю, інші екологічні цілі, водночас зважаючи на соціально-економічні вимоги та потреби суспільства.

Суспільні небезпеки, відвернення яких є однією з цілей землеустрою, проявляються в абіотичних, біотичних та антропогенних чинниках. Найвиразнішими і найважливішими втратами в сільських територіях є

опустелення, ерозія ґрунтів, забруднення вод, ґрунтів, повітря.

Опустелення є одним із результатів погіршення відносин між людиною і землею. Ерозія ґрунтів є прикладом поєднання невдалої організації землекористування з неправильним управлінням земельними ресурсами. Природна ерозія посилюється, оскільки людина! істотно впливає на великі території, наприклад в Африці, де кожен рік 600 тис. т родючого верхнього шару видувається в океан. Надзвичайно великими є втрати родючого шару, спричинені вітровою та водяною ерозією, і в Україні.

Проектування сталого землекористування – це інструмент розв'язання питань політики землекористування, використання цієї політики для правильного проектування різних типів землекористування і поліпшення його просторових та фізичних умов з метою оптимального використання і охорони природних ресурсів (упродовж тривалого періоду), враховуючи потреби і бажання сучасного і майбутніх поколінь [3].

Організація сталого землекористування має розв'язувати такі питання:

- призначення та проектування певного виду землекористування повинно розглядатися з меншим наголошенням кількісного аспекту, а більшим - його наслідків. Вирішальним є не стільки питання типу землекористування, а більшою мірою питання наслідків переведення земель з одного типу використання в інший і навпаки;

- ущільнення забудованих територій та пов'язані з цим можливості, які створюються для нового використання;

- підтримка змішаних типів землекористування, беручи до уваги причинно-наслідкові взаємозв'язки.

Раціональне використання земель сільськогосподарського призначення потребує законодавчого закріплення науково-обґрунтованого використання угідь. Сільськогосподарське землекористування необхідно організовувати на чіткому дотриманні еколого-обґрунтованих нормативів антропогенного та іншого негативного навантаження на землю.

Використання земель у сільському господарстві має бути не лише ефективним, а і екологічно безпечним. Саме забезпечення та розширення площ органічних сертифікованих сільськогосподарських угідь, як підґрунтя органічного виробництва, є основою підвищення якості сільськогосподарської продукції, на шляху до євроінтеграції.

Реальним механізмом наведення порядку у використанні земель, регулюванні земельних відносин і облаштуванні території може бути тільки землеустрій, у процесі якого розв'язуються правові та соціально-екологічні завдання. Через систему землеустрою здійснюються основні функції держави із управління земельними відносинами та земельними ресурсами. Разом з тим, в ході земельних перетворень ця система була ліквідована, що порушило порядок і комплексність в проведенні землевпорядних робіт і привело до зниження ефективності землеволодіння і землекористування, особливо на землях сільськогосподарського призначення. Тому всі дії, пов'язані з перерозподілом земель, створенням нових землеволодінь землекористувань, організацією використання та охорони земель, слід здійснювати лише в порядку землеустрою і на основі детального соціально-економічного обґрунтування.

Система організаційно – економічних заходів щодо охорони й раціонального використання земельних ресурсів повинна бути складовою соціально-економічного розвитку

села, а земельна політика має бути спрямована на розробку та реалізацію загальнодержавної цільової програми відтворення родючості ґрунтів і регіональних програм використання та охорони земель.

Раціональне використання землі у сільському господарстві має формуватися на основі використання її за цільовим призначенням, виконання екологічних нормативів. Забезпечення відтворення і підвищення родючості ґрунтів та забезпечення ефективного еколого орієнтованого використання земельних ресурсів передбачає оптимізацію структури земельних угідь та зменшення розораності угідь як головного еколого стабілізуючого фактора екосистеми; ведення сільськогосподарського землекористування на чіткому дотриманні еколого-обґрунтованих нормативів антропогенного та іншого негативного навантаження на землю; всебічного економічного стимулювання впровадження та ведення екологічного землекористування; детального моніторингу земельних ресурсів і розробки на його основі державних, регіональних та місцевих програм щодо охорони й поліпшення їх стану.

Література

1. Економічний розвиток України : інституціональне та ресурсне забезпечення : [монографія] / [О. М. Алімов, А. І. Даниленко, В. М. Трегобчук та ін.]. – Київ : Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. – 684 с.
2. Третяк А.М. Землевпорядне проектування: теоретичні основи і територіальний землеустрій: навч. посіб. / А.М. Третяк. – К.: ТОВ ЦЗРУ. 2008. – 576 с.
3. Гарнага О.М. Основи управління землекористуванням: монографія. – Рівне: НУВГП, 2014. – 212 с.